

KRZYSZTOF DRZEWICKI

NORDYCKI BANK INWESTYCYJNY

System organów współpracy państw skandynawskich wzbogacił się w 1975 r. o nową instytucję regionalnego współdziałania — Nordycki Bank Inwestycyjny (Nordiska Investeringsbanken). Jego powstanie nie jest wyłącznie przejawem strukturalnej rozbudowy systemu współpracy nordyckiej, ale przede wszystkim świadczy o silnym wzmocnieniu funkcjonalnych powiązań regionalnych.

W związku z powołaniem do życia Nordyckiego Banku Inwestycyjnego zasadna wydaje się próba wyjaśnienia nie tylko jego genezy, struktury i funkcjonowania na tle skandynawskich dążeń integracyjnych, ale również określenia stopnia jego specyfiki w porównaniu z analogicznymi instytucjami regionalnego współdziałania państw. Wprawdzie w sensie merytorycznym i metodologicznym głównym celem niniejszego opracowania nie jest analiza porównawcza, tym niemniej jednak wykazanie unikatowości bądź typowości przyjętych rozwiązań wymagać będzie odwołania się pomocniczo do analogicznych międzynarodowych instytucji finansowych.

Na globalnie pojmowany system współpracy skandynawskiej składają się trzy główne komponenty strukturalne: Rada Nordycka, Nordycka Rada Ministrów i organizacje (instytucje) wyspecjalizowane (płaszczyzna organizacyjna) oraz siatka bogatych i zróżnicowanych powiązań między nimi (płaszczyzna funkcjonalna). Nordycki Bank Inwestycyjny założony został jako organizacja o profilu wyspecjalizowanym w dziedzinie współpracy gospodarczej. Nie ulega przy tym wątpliwości, iż w środowisku nieco ponad stu istniejących aktualnie stałych organizacji wyspecjalizowanych współpracy nordyckiej¹, Bank zaliczyć można do jednej z najważniejszych instytucji tej grupy. Usytuowanie Nordyckiego Banku Inwestycyjnego w subsystemie instytucji wyspecjalizowanych, a szerzej w globalnym systemie współpracy skandynawskiej, rzutuje bezpośrednio

¹ *Nordiska Samarbetsorganen 1982-1983*, Nordisk Udredningsserie (cyt. dalej — NU) 1982/3, Stockholm 1982, s. 81 - 204 podaje wykaz 103 stałych instytucji współpracy o profilu wyspecjalizowanym, wśród których zdecydowaną większość stanowią instytucje międzyrządowe. Jedynie niektóre z nich należałoby zaliczyć do organizacji pozarządowych, ale z tytułu dofinansowania bądź wykonywania zadań zleconych przez Nordycką Radę Ministrów podlegają one koordynacji z jej strony.

na stopień i **charakter jego związków z obu głównymi organizacjami** współpracy nordyckiej oraz z pozostałymi instytucjami specjalistycznymi. Trzeba również wziąć pod uwagę, iż bank powstał przy aktywnym współudziale Rady Nordyckiej i Nordyckiej Rady Ministrów. Ich udział w procesie kreacji banku przyczynił się do podporządkowania zasad jego działalności ogólnym celom i kierunkom wyznaczanym przez te obie organizacje współpracy regionalnej, a w szczególności pozwolił im na zabezpieczenie stałych, choć zróżnicowanych, form powiązań z bankiem. Z tych powodów należy najpierw scharakteryzować w zarysie podstawowe cechy obu głównych organizacji współpracy nordyckiej.

Rada Nordycka została utworzona na mocy statutu z 1952 r. jako regionalna organizacja współpracy państw skandynawskich o charakterze parlamentarno-rządowym². Skład delegacji państw członkowskich tworzą przedstawiciele parlamentów oraz rządów, przy czym ci ostatni pozbawieni są prawa głosowania, ale korzystają z prawa zabierania głosu. W strukturze rady występuje zgromadzenie plenarne, prezydium, komitety oraz sekretariat. Jako organizacja o charakterze konsultatywno-doradczym, Rada Nordycka uchwała zalecenia i inne uchwały adresowane do jednego lub więcej rządów oraz do Nordyckiej Rady Ministrów. Zakres kompetencyjny rady obejmuje szeroko rozumiane sprawy o wspólnym znaczeniu dla państw skandynawskich, z wyłączeniem zagadnień polityki obronnej i bezpieczeństwa narodowego oraz najbardziej kluczowych problemów polityki zagranicznej³.

Nordycka Rada Ministrów powstała w 1971 r. jako organ odpowiedzialny za całokształt współpracy między rządami skandynawskimi oraz między nimi a Radą Nordycką. Skład rady tworzą członkowie rządów państw nordyckich. Rada funkcjonuje w układzie wielowariantowym. Kluczową rolę spełnia Nordycka Rada Ministrów złożona z tzw. ministrów współpracy wyznaczonych przez rządy do koordynacji zagadnień współpracy międzyrządowej. Ponadto rada obraduje w kilkunastu wariantach resortowych. Na system strukturalny Nordyckiej Rady Ministrów składa się sesja rady, komitety funkcjonariuszy, sekretariaty oraz inne jednostki organizacyjne. W zakresie objętym współpracą skandynawską rada podejmuje, na zasadzie jednomyślności, wiążące decyzje oraz składa sprawozdania ze swej działalności Radzie Nordyckiej. Aktualnie obowiązującą generalną podstawą prawną Rady Nordyckiej i Nordyckiej Rady Ministrów jest konwencja helsińska z 1962 r., zrewidowana w 1971 i 1974 r.⁴

² Por. szerzej: Z. M. Klepacki, R. Ławniczak, *Rada Nordycka a współpraca i integracja państw skandynawskich*, Warszawa 1976, s. 35-41; K. Drzewicki, *Geneza i podstawy prawne Rady Nordyckiej*, Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego 1980, nr 8, s. 33 - 45.

³ Por. K. Drzewicki, *Cele i zakres działania Rady Nordyckiej*, Przegląd Stosunków Międzynarodowych 1979, nr 3, s. 57 i nast.

⁴ Por., tekst: *Cooperation Agreements Between the Nordic Countries*, NU A

I

Idea powołania Nordyckiego Banku Inwestycyjnego nie jest koncepcją nową, gdyż przewijała się ona już parokrotnie w powojennej historii współpracy gospodarczej państw skandynawskich. W formie dojrzałej koncepcji idea ta pojawiła się najpierw w trakcie negocjacji zmierzających do utworzenia nordyckiego wspólnego rynku w latach pięćdziesiątych.

W 1948 r. powołano do życia Wspólny Komitet Nordycki do Współpracy Gospodarczej złożony z przedstawicieli Danii, Islandii, Norwegii i Szwecji, którego celem było wypracowanie wstępnych założeń unii celnej. Raport komitetu stał się następnie przedmiotem debat Rady Nordyckiej na jej sesji w Oslo w 1954 r. W swej rekomendacji nr 22/1954 dotyczącej współpracy gospodarczej rada zaleciła rządům nordyckim nie tylko kontynuowanie prac nad zniesieniem ceł wewnątrzskandynawskich oraz przyjęcie ujednoczonych ceł zewnętrznych, ale nadto podjęcie badań zmierzających do ustanowienia nordyckiego wspólnego rynku⁵. W wykonaniu tej rekomendacji zwołana została w końcu października 1954 r. do Harpsundu konferencja na szczęblu premierów i ministrów Danii, Norwegii i Szwecji, która uchwaliła obszerny zestaw merytorycznych i organizacyjnych dyrektyw do dalszych badań. Zgodnie z ustaleniami konferencji harpsundzkiej postanowiono powołać, między innymi, Nordycki Komitet Współpracy Gospodarczej, któremu powierzono opracowanie szczegółowego planu wspólnego rynku⁶. Podstawowe sprawozdanie komitetu, przedłożone czterem już rządům skandynawskim w lipcu 1957 r., przewidywało utworzenie w ramach wspólnego rynku instytucji Nordyckiego Banku Inwestycyjnego. Sprawozdanie komitetu uzasadniało celowość powołania banku oraz podstawowe zasady jego działania, konkretyzując tę ideę w załączonym projekcie porozumienia w sprawie Nordyckiego Banku Inwestycyjnego⁷.

Ogólnym celem banku miało być wzmocnienie gospodarki skandynawskiej poprzez zwiększenie transferu kapitału, a przez to utworzenie drogi dla wspólnego rynku. Zdaniem komitetu, założenia te stanowiły wystarczającą podstawę ustanowienia Nordyckiego Banku Inwestycyjnego jako jednego z ogniw skandynawskiej współpracy gospodarczej. Z uwagi na

1978/4, Stockholm 1978, s. 7-19 oraz uwagi na jej temat K. Drzewicki, *Konwencja nordycka jako podstawa prawna współpracy skandynawskiej*, Komunikaty Instytutu Bałtyckiego 1979, z. 30, s. 77 i nast.

⁵ *Nordisk Råd, 2 sesjon*, Oslo 1954, s. 194-218, 396-555, 845, 977-978.

⁶ F. Wendt, *The Nordic Council and Co-operation in Scandinavia*, Copenhagen 1959, s. 173 - 174. Do prac komitetu przyłączyła się w 1956 r. Finlandia.

⁷ *Nordic Economic Cooperation. Report by the Nordic Economic Cooperation Committee. General Part. Plan for Closer Economic Cooperation*, Copenhagen 1958, s. 99-105, 140-143.

ograniczone, jak przewidywano, zasoby banku oraz znacznie większe potrzeby kapitałowe, jego działalność kredytowa miałyby się koncentrować na projektach inwestycyjnych o ogólnonordyckim znaczeniu⁸. Projekt porozumienia o utworzeniu Nordyckiego Banku Inwestycyjnego, przewidując ścisłą synchronizację jego działalności z procesem tworzenia wspólnego rynku, dopuszczał w szczególnych przypadkach finansowanie inwestycji przeznaczonych na wyrównanie strat i pokonanie przejściowych trudności powstałych na skutek wprowadzenia mechanizmów wspólnorynkowych. Celem takich pożyczek lub gwarancji powinno być zachowanie zdolności konkurencyjnej firm zagrożonych przez nową fazę procesu integracji gospodarczej⁹.

Operacje kredytowe banku miałyby być finansowane z funduszków uzyskanych w drodze pożyczek, przy czym kapitał zakładowy („initial capital”) wynosiłby nie mniej niż 300 mln dolarów⁷ USA. Jego oferentami byłyby rządy nordyckie w proporcji 1:1:1:2, tzn. Dania, Finlandia i Norwegia w wysokości po 60 mln oraz Szwecja 120 mln dolarów. Lokaty rządowe wpłacane byłyby stopniowo według ustalonej procedury¹⁰. Działalność kredytowa banku powinna podlegać ogólnym zasadom bankowym opartym na kryteriach ściśle ekonomicznych. W szczególności bank nie powinien kierować *sie* w zasadzie narodowością wnioskującego o pożyczkę lub gwarancję, jego prywatnym lub rządowym statusem czy też lokalizacją planowanej inwestycji.

Zarządzanie Nordyckim Bankiem Inwestycyjnym zakładano oprzeć na personelu liczebnie ograniczonym, ale w miarę możliwości reprezentatywnym. Naczelnym organem banku miałyby być zarząd dyrektorów (Board of Directors) złożony z szesnastu członków. Każde państwo członkowskie wyznaczałoby czterech swoich przedstawicieli. Uzgodniono jednak, by do szesnastoosobowego składu zarządu weszli, z nominacji rządowych, reprezentanci komercyjnej bankowości prywatnej oraz organów koordynacyjnych wspólnego rynku. Zarząd, którego quorum stanowiłoby dwunastu członków, podejmowałby decyzje większością co najmniej dziesięciu głosów, co miało na celu uniemożliwienie stosowania weta przez jeden rząd oraz narzucania decyzji przez dwa rządy. Bieżącą administrację banku prowadziłyby dyrektor zarządzający (Managing Director) oraz podległy mu personel operacyjny. Dyrektor byłby wybierany przez za-

⁸ F. Wendt, *The Nordic Council*, s. 203. Komitet sugerował w swoim sprawozdaniu, by klauzulą tą objąć nie tylko inwestycje w dwóch lub więcej krajach, ale nawet projekty planowane w jednym kraju, jeżeli wykazują one długofalowo interes dla całej gospodarki nordyckiej.

⁹ Por. § 1 projektu porozumienia oraz komentarz Nordyckiego Komitetu Współpracy Gospodarczej: *Nordic Economic Cooperation*, s. 100, 140. Zakładano przy tym, że bank działać będzie we współpracy z kapitałem prywatnym, nie konkurując jednak, lecz uzupełniając istniejące instytucje kredytowo-finansowe.

¹⁰ Szczegółowe zasady określono w § 2 - 7 projektu. Ibidem, s. 140 - 141.

rząd, którego nie mógłby zostać członkiem, jednakże wyposażony byłby w prawo udziału w obradach zarządu bez prawa głosowania¹¹.

Projekt porozumienia w sprawie Nordyckiego Banku Inwestycyjnego opracowany przez Nordycki Komitet Współpracy Gospodarczej w 1957 r. rozstrzygał więc wszystkie kluczowe kwestie organizacyjne i kompetencyjne banku, z wyjątkiem paru zagadnień szczegółowych. Świadczy to, iż na szczeblu ekspertów rządowych zdołano wypracować consensus umożliwiający dalsze kroki mające na celu utworzenie banku. Ponieważ idea powołania Nordyckiego Banku Inwestycyjnego została silnie sprzężona z planem nordyckiego wspólnego rynku, przeto przyszłość banku uzależniona była od dalszych negocjacji wspólnorynkowych, a zwłaszcza od końcowych ustaleń politycznych.

Sprawozdanie komitetu przedłożono zainteresowanym rządów, a następnie Radzie Nordyckiej, która na sesji w 1958 r. przyjęła rekomendację nr 26/1958 zalecającą rządów Danii, Finlandii, Norwegii i Szwecji podjęcie rokowań zmierzających do ustanowienia wspólnego rynku¹². Jednakże końcowe negocjacje międzyrządowe ujawniły poważne sprzeczności ekonomiczne i polityczne między krajami skandynawskimi, spotęgowane dodatkowo niekorzystnymi w sumie skutkami postępującej integracji gospodarczej w Europie Zachodniej (utworzenie w 1956 r. Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej)¹³. W konsekwencji państwa nordyckie postanowiły zrezygnować z ustanowienia wspólnego rynku i przyłączyć się do ugrupowania szerszego, jakim stało się utworzone w 1959 r. Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA)¹⁴. Podkreśla się, że wprawdzie państwa skandynawskie formalnie odeszły od swego planu wspólnego rynku, tym niemniej zdołały zrealizować poważną część jego założeń w ramach EFTA¹⁵. Oznaczało to jednak zaniechanie urzeczywistnienia w tej fazie współpracy gospodarczej koncepcji Nordyckiego Banku Inwestycyjnego.

II

Po raz drugi idea Nordyckiego Banku Inwestycyjnego pojawiła się w związku z ponownymi staraniami państw skandynawskich o utworzenie wspólnego rynku w latach 1968-1970. Powrót do koncepcji skandy-

¹¹ Por. § 12-16 projektu. Ibidem, s. 142-143.

¹² *Nordiska rådets verksamhet 1952-1970. Översikt över rådets rekommendationer och rådspresidiets framställningar, under redaktion av S. Holmstedt*, NU 1971/14, Stockholm 1972, s. 540.

¹³ Por. szerzej na ten temat: A. Makać, *Integracja krajów skandynawskich i ich stosunki gospodarcze w Europie*, Warszawa 1971, s. 15-16, 53-54.

¹⁴ Z. M. Klepacki, R. Ławniczak, *Rada Nordycka*, s. 120-121; A. Makać, *Integracja krajów*, s. 29-30.

¹⁵ Por. K. G. Wold, *Nordic Economic Cooperation*, w: *Nordic Cooperation. Conference Organised by the Nordic Council for International Organisations in Europe, Hässelby 2-4 June 1965*, Stockholm 1965, s. 48-53.

nawskiego ugrupowania integracyjnego spowodowany został niedoskonałościami EFTA i wyczerpywaniem się jej możliwości przyspieszenia procesów integracyjnych oraz kolejnymi niepowodzeniami prób przystąpienia części krajów nordyckich do EWG¹⁶.

Inicjatywę pogłębienia współpracy gospodarczej podjęła Dania, na wniosek której uchwalono na lutowej sesji Rady Nordyckiej w 1968 r. odpowiednie zalecenia (rekomendacja nr 21/1968)¹⁷. Decyzję o podjęciu prac przygotowawczych uchwalono na kwietniowej naradzie premierów państw nordyckich. Opracowanie szczegółowych założeń projektowanego wspólnego rynku czterech państw (bez Islandii) powierzono powołanemu w czerwcu 1968 r. Nordyckiemu Komitetowi Funkcjonariuszy Rządowych. Po konsultacjach na szczeblu rządowym i organów Rady Nordyckiej komitet przedłożył w lipcu 1969 r. swoje końcowe sprawozdanie na temat rozszerzonej nordyckiej współpracy gospodarczej wraz z załączonym projektem traktatu o ustanowieniu organizacji nordyckiej współpracy gospodarczej (NORDEK). Sprawozdanie uzasadniało celowość powołania między innymi instytucji Nordyckiego Banku Inwestycyjnego, przewidując odpowiednie postanowienia w projekcie traktatu oraz statutu banku stanowiącym jego załącznik¹⁸.

W odróżnieniu od projektu z 1957 r., założenia NORDEK-u nie sytuowały banku jako jedynej instytucji finansowej. Zgodnie z propozycjami Nordyckiego Komitetu Funkcjonariuszy Rządowych planowano bowiem utworzenie czterech instytucji finansowych: trzech funduszy (fundusz ogólny, rolny i rybołówstwa) oraz Nordyckiego Banku Inwestycyjnego. Ich wspólnym celem miało być zaspokojenie nowych potrzeb kapitałowych w związku z planowanym rozszerzeniem i pogłębieniem integracji gospodarczej w ramach Wspólnego rynku. O ile jednak planowane fundusze zakładano podporządkować ściśle Radzie Ministrów jako głównej instytucji NORDEK-u, o tyle Nordycki Bank Inwestycyjny zyskałby charakter organizacji niezależnej od Rady Ministrów, choć generalnie służącej celom ugrupowania integracyjnego.

Wspólnym założeniem funduszu rolnego i rybołówstwa, jako funduszy celowych, miało być finansowanie zmian strukturalnych oraz stabilizacji cen w obu gałęziach gospodarki. Natomiast fundusz ogólny udzielałby wsparcia finansowego w formie subwencji, pożyczek i gwarancji projektom o ogólnonordyckim znaczeniu, ale tylko w przypadkach, gdy ich finansowanie w całości lub części nie byłoby możliwe na warunkach bankowych¹⁹. Tak ukształtowane różnice między funkcjami banku oraz

¹⁶ Obszerniej o ekonomicznych przyczynach wzmocnienia integracji A. Makać, *Integracja krajów*, s. 86-87.

¹⁷ *Nordiska rådets verksamhet 1952 - 1970*, s. 544.

¹⁸ *Expanded Nordic Economic Cooperation. Report by the Nordic Committee of Government Officials*, NU 1969/17, Stockholm 1969, s. 42-44, 51-52, 118 - 120.

¹⁹ *Ibidem*, s. 42-44, 111-114, 121-122. Fundusz ogólny, jak zakładano, miał

funduszami wskazują wyraźnie na modyfikację założeń projektu Nordyckiego Banku Inwestycyjnego z 1957 r., które przewidywały jego kompetencję zarówno w sferze kredytowania inwestycji według reguł bankowych, jak również w zakresie kompensacji strat i wyrównywania przejściowych trudności wywołanych mechanizmami wspólnorynkowymi. W konsekwencji doszło do rozdzielenia obu tych funkcji w projekcie z 1969 r. i przekazanie ich do właściwości, odpowiednio, funduszków oraz Nordyckiego Banku Inwestycyjnego.

Szczegółowe założenia strukturalne i operacyjne Nordyckiego Banku Inwestycyjnego są w znacznej mierze skopiowaniem projektu jego pierwowzoru z 1957 r. Ogólnym celem banku miało być wzmocnienie gospodarek państw nordyckich poprzez finansowanie inwestycji służących interesom nordyckim i oddziałujących na jeden lub więcej krajów skandynawskich. Odmienne niż w projekcie z 1957 r. ukształtowano zasady wnoszenia wkładów do kapitału zakładowego banku. Ustalono, iż jego wysokość wyniesie 200 mln dolarów USA, określając przy tym tzw. zdolność pożyczkową banku w wysokości 2,5-krotnej w stosunku do kapitału zakładowego. Z kolei wielkość wpłat czterech rządów do tego kapitału oparto na stawkach procentowych ustalonych proporcjonalnie do ich dochodu narodowego brutto (GNP). Na tej podstawie wniosłyby one następujące udziały do sumy 200 mln dolarów — Dania 24%, Finlandia 14%, Norwegia 16%, a Szwecja 46%. Operacje kredytowe powinny być oparte na zasadach bankowych przy właściwym uwzględnieniu racji ekonomicznych oraz szczegółowych dyrektyw przewidzianych w projekcie statutu banku (§ 7)²⁰.

Duże podobieństwo do projektu z 1957 r. wykazują postanowienia dotyczące struktury banku. Na jego czele miał stać zarząd (Board) złożony z dwunastu członków, których wyznaczałby każdy rząd po trzech. Quorum stanowić miało co najmniej dziewięciu członków, a decyzje wymagałyby minimalnej większości siedmiu głosów. Za bieżącą administrację odpowiadałby dyrektor zarządzający (Managing Director) oraz personel operacyjny. Status dyrektora określono analogicznie do rozwiązań z 1957 r., z tym, że pełniłby on dodatkowo funkcję osoby odpowiedzialnej za administrację funduszu ogólnego.

Projekt Nordyckiego Banku Inwestycyjnego w planie NORDEK-u stanowił w konsekwencji naturalną kontynuację założeń swego poprzednika z 1957 r. Niektóre z nich uległy zmianom bądź modyfikacjom, które wpływały bezpośrednio z wymogów nowej sytuacji gospodarczej i koniecz-

służyć finansowaniu strukturalnej racjonalizacji gospodarki, rozwoju przemysłowego i regionalnego, infrastruktury, energii, handlu wewnątrznordyckiego, badań i oświaty.

²⁰ Ibidem, s. 19. Mając na uwadze uzupełniający, a nie konkurencyjny, charakter banku w stosunku do innych instytucji kredytowych, przewidziano obowiązek jego ścisłej z nimi współpracy.

ności ich uwzględnienia w procesie tworzenia organizacji wspólnorynkowej. O ustanowieniu Nordyckiego Banku Inwestycyjnego miały zdecydować dalsze negocjacje nad projektem NORDEK-u.

Sprawozdanie Nordyckiego Komitetu Funkcjonariuszy Rządowych zyskało wprawdzie poparcie ze strony Rady Nordyckiej²¹, ale dalsze rokowania na szczeblu międzyrządowym wykazały istnienie nie dających się pokonać barier. W kwestiach gospodarczych nie zdołano uzgodnić wspólnego stanowiska w części projektu dotyczącej unii celnej, współpracy w dziedzinie rolnictwa, rybołówstwa i finansowej. W sferze politycznej z kolei doszło do wycofania się Finlandii z dalszych rokowań wobec równoległych prób pozostałych państw nordyckich zmierzających do związania się, choć w różnej formie, z EWG²². Finlandia uznała bowiem, iż dążenia te stanowią zagrożenie dla fundamentalnych zasad jej polityki zagranicznej. Upadek planu NORDEK oznaczał tym samym rezygnację z utworzenia Nordyckiego Banku Inwestycyjnego jako jednej z instytucji projektowanego porozumienia wspólnorynkowego.

Do idei powołania Nordyckiego Banku Inwestycyjnego powrócono po raz trzeci w połowie lat siedemdziesiątych. Tym razem jednak była to próba nie związana z planami wspólnego rynku i, co najważniejsze, próba zakończona powodzeniem. Nastąpiło to w ścisłym związku z realizacją programu współpracy i integracji gospodarczej w nowej sytuacji polityczno-ekonomicznej Skandynawii, jaka wytworzyła się po niepowodzeniu planu NORDEK w 1970 r. oraz po ostatecznym, choć niekoniecznie trwałym, rozwiązaniu problemu afiliacji państw nordyckich z EWG. W wyniku rokowań z Europejską Wspólnotą Gospodarczą Dania i Norwegia podpisały w 1972 r. układy w sprawie przystąpienia do niej. Jednakże na skutek negatywnego wyniku referendum w Norwegii tylko Dania przystąpiła do EWG, co nastąpiło 1 I 1973 r. Proces kształtowania związków państw nordyckich z EWG zakończył się podpisaniem układów specjalnych ze wspólnotą o utworzeniu strefy wolnego handlu artykułami przemysłowymi w 1972 r. przez Szwecję i Islandię, a w 1973 r. przez Norwegię i Finlandię²³.

²¹ Por. rekomendację nr 19/1970 — *Nordiska Rådet, 18 : e sessionen*, Reykjavik 1970, s. 2358 - 2359.

²² Szerzej na ten temat: F. Wendt, *Nordisk Råd 1952-1978. Struktur — arbejde — resultater*, Stockholm 1979, s. 71-79; A. Makać, *Stan i charakter procesów integracyjnych między krajami skandynawskimi*, Komunikaty Instytutu Bałtyckiego 1981, z. 33, s. 29-31; Z. M. Klepacki, R. Ławniczak, *Rada Nordycka*, s. 127-129.

²³ Por. Z. M. Klepacki, *Organizacje międzynarodowe rozwiniętych państw kapitalistycznych*, Warszawa 1978, s. 99, 176 - 177.

W konsekwencji ułożenie stosunków ze wspólnotą, choć w zróżnicowanej formie, wprowadziło istotny element dezintegracyjny z tytułu członkostwa Danii w EWG, ale również spowodowało pewne ustabilizowanie sytuacji w regionie nordyckim, stwarzając dogodną bazę dla dalszego rozwoju współpracy skandynawskiej. Z uwzględnieniem tych czynników przeprowadzono po upadku projektu NORDEK gruntowną reformę skandynawskiego systemu współpracy. Najważniejszą innowacją było powołanie w 1971 r. Nordyckiej Rady Ministrów, która stała się odpowiedzialna za całokształt współpracy międzyrządowej, w tym i gospodarczej. Zgodnie z zaleceniami Rady Nordyckiej²⁴, Rada Ministrów opracowała kompleksowy program współpracy gospodarczej z uwzględnieniem zróżnicowanych zobowiązań państw skandynawskich wobec EWG. W ramach tego programu powrócono do niektórych elementów wypracowanych w projekcie NORDEK-u, a które nadawałyby się do realizacji w nowej sytuacji polityczno-ekonomicznej. Proces wprowadzania w życie części planów nordyckiego wspólnego rynku zyskał miano koncepcji „NORDEK-u bez NORDEK-u”. Utworzenie Nordyckiego Banku Inwestycyjnego było dobitną demonstracją tej właśnie tendencji.

Propozycja ustanowienia Nordyckiego Banku Inwestycyjnego została podjęta na spotkaniu premierów rządów skandynawskich w styczniu 1975 r. w Oslo, W dyskusji nad kierunkami regionalnej współpracy gospodarczej premierzy skonstatowali, iż powołanie takiego banku byłoby wartościowym uzupełnieniem istniejących instytucji kredytowych w zakresie finansowania projektów inwestycyjnych i eksportu o nordyckim znaczeniu²⁵. W wykonaniu dyrektyw premierów skandynawskich Nordycka Rada Ministrów (ministrowie współpracy) podjęła na swoim 27 posiedzeniu w lutym decyzję o powołaniu grupy roboczej do opracowania projektu porozumienia i statutu banku. Sprawozdanie grupy roboczej zostało przedłożone już w maju Nordyckiej Radzie Ministrów, która zatwierdziła go do realizacji w miesiąc później. Następnie sprawozdanie wraz z projektami aktów statutowych przekazano jako wniosek B 17/e do konsultacji Radzie Nordyckiej, której prezydium zwołało nadzwyczajną sesję rady do Sztokholmu w dniu 15 XI 1975 r.²⁶

Komitet ekonomiczny Rady Nordyckiej, akceptując generalnie wniosek B 17/e, zalecił jednak wprowadzenie pewnych zmian do projektów

²⁴ Por. zwłaszcza rekomendację nr 13/1971 na temat nordyckiej współpracy gospodarczej — *Nordiska Rådet, 19 : e Sessionen*, København 1971, s. 2712-2713.

²⁵ *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*, w: *Nordiska Rådet, 24 : e sessionen*, København 1976, s. 720 - 721.

²⁶ *Ministerrådsförslag om upprättande av en nordisk investeringsbank (B 17/e)*, w: *Nordiska Rådet, 1:a extra sessionen*, Stockholm 1975, s. 97-110. Wniosek B 17/e nie był pierwszą w historii Rady Nordyckiej propozycją ze strony Nordyckiej Rady Ministrów, jak utrzymują mylnie Z. M. Klepacki, R. Ławniczak, Rada *Nordycka*, S: 137. Por. szerzej krytyczne uwagi K. Drzewickiego w recenzji tej pracy, *Komunikaty Instytutu Bałtyckiego* 1978, z. 27-28, s. 85-89.

obu dokumentów statutowych. Celem tych poprawek było zapewnienie Radzie Nordyckiej większej kontroli nad działalnością banku poprzez: przyznanie jej prawa wypowiedania się w sprawie ważniejszych zmian w statucie, zagwarantowanie udziału jej członków w pracach komitetu kontroli banku oraz zobowiązanie banku do składania sprawozdań Nordyckiej Radzie Ministrów, a w konsekwencji i Radzie Nordyckiej²⁷. Na wniosek swego komitetu ekonomicznego, zgromadzenie plenarne Rady Nordyckiej uchwaliło rekomendację nr .18/1975 zalecającą utworzenie banku z uwzględnieniem poprawek zgłoszonych do projektu porozumienia i statutu przez komitet²⁸.

Zgodnie z zaleceniem Rady Nordyckiej rządu uwzględniły zaproponowane zmiany w ostatecznej wersji obu projektów. Porozumienie o utworzeniu Nordyckiego Banku Inwestycyjnego zostało podpisane w Kopenhadze 4 XII 1975 r. W tym samym dniu Nordycka Rada Ministrów uchwaliła statut Nordyckiego Banku Inwestycyjnego²⁹. Po ratyfikacji przez wszystkie państwa skandynawskie "porozumienie weszło w życie 1 VI 1976 r."³⁰

W podsumowaniu kolejnych faz rokowań należy wskazać, iż próby wprowadzenia w życie idei Nordyckiego Banku Inwestycyjnego uwieńczone zostały dopiero po blisko dwudziestu latach. Nie ulega jednak wątpliwości, iż niepowodzenia dwóch poprzednich prób wynikały nie tyle z braku zgody w kwestii koncepcji banku jako takiego, ale przede wszystkim z trudności osiągnięcia kompromisu w sprawie szerszych planów wspólnego rynku, w których bank figurował jako jedno z rozwiązań uzupełniających. Tym można zwłaszcza tłumaczyć fakt, iż negocjacje podjęte na nowo w 1975 r., już bez związku z projektem wspólnego rynku, zajęły niecały rok i zakończyły się powodzeniem. Kiedy zatem potraktowano ideę banku jako propozycję samoistną, okazało się, że możliwe jest stosunkowo szybkie sfinalizowanie tego projektu. Trzeba również uwzględnić, iż założenia Nordyckiego Banku Inwestycyjnego były już szczegółowo rozważone i opracowane we wcześniejszych sprawozdaniach z 1957 r. i 1969 r., do których nawiązano z oczywistych względów w 1975 r. W nowym układzie stosunków między państwami nordyckimi okazało się ponadto możliwe podjęcie koniecznych decyzji politycznych.

²⁷ Zob. uwagi komitetu — *Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över ministerrådsförslaget — B 17/e: Bilaga 7*, w: *Nordiska Rådet, 1 : a extra Sessionen*, s. 169-190. Generalną podstawę do wypowiedania się Rady Nordyckiej w najważniejszych kwestiach współpracy skandynawskiej stworzyła konwencja helsińska w art. 46 — *Cooperation Agreements*, s. 13.

²⁸ Rekomendacja nr 18/1975 zyskała w głosowaniu 59 głosów za, 10 przeciwnych i 5 wstrzymujących się. We wcześniejszych głosowaniach odrzucono wnioski mniejszości — *Nordiska Rådet, 1 : a extra Sessionen*, s. 73 - 74 i 235 - 236.

²⁹ Teksty obu instrumentów: *Nordisk Statutsamling 1975*, NU 1975/37. Stockholm 1976, s. 56-63 i 64-77.

³⁰ *Nordiska Rådet, 25 : e sessionen*, Helsingfors 1977, s. 856-857.

IV

Struktura Nordyckiego Banku Inwestycyjnego ukształtowana została w sposób typowy dla instytucji tego rodzaju, przy wyraźnym nawiązaniu do poprzednich projektów nordyckich. Organizacja Banku Inwestycyjnego oraz skład jego organów świadczy z jednej strony o ich podporządkowaniu funkcjonalnym założeniom banku, a z drugiej potwierdza jego pozycję jako wyspecjalizowanej instytucji współpracy skandynawskiej poprzez układ powiązań z Nordycką Radą Ministrów i Radą Nordycką³¹.

Porozumienie o utworzeniu Nordyckiego Banku Inwestycyjnego nie rozstrzyga kwestii strukturalnych, odsyłając je do statutu uchwalonego przez Nordycką Radę Ministrów (art. 2 porozumienia)³². Zgodnie z § 10 statutu, w strukturze banku wyodrębnia się zarząd dyrektorów (Styrelse, Board of Directors), dyrektora zarządzającego (Verkställande Direktör, Managing Director) oraz inny personel operacyjny. Ponadto przewidziano w § 13 powołanie komitetu kontroli (Kontrollkommitté, Control Committee). Siedzibą banku są Helsinki.

Zarząd składa się z dziesięciu członków mianowanych w liczbie po dwóch przez każdy rząd państwa członkowskiego jednorazowo najwyżej na cztery lata. Według tych samych reguł poszczególne rządy mianują zastępcę każdego członka zarządu. Z grona swoich członków zarząd wybiera przewodniczącego i jego zastępcę na dwa lata, a ich funkcje podlegają rotacji między przedstawicielami poszczególnych państw³³. Dotychczasowa praktyka wskazuje, iż wszystkie rządy nordyckie wyznaczają do składu zarządu wysokich funkcjonariuszy ministerialnych z resortów finansów, przemysłu, handlu lub gospodarki, jak również najwyższej rangi funkcjonariuszy bankowych³⁴. Wskazuje to, jak się wydaje, na tendencję zmierzającą do zapewnienia bankowi politycznej i zarazem fachowej reprezentatywności, przy wysokiej zarazem ciągłości członkostwa.

Zarząd zwołuje przewodniczący z własnej inicjatywy bądź na wniosek co najmniej dwóch członków zarządu lub dyrektora zarządzającego. Część posiedzeń zarządu odbywa się poza główną siedzibą banku, co wiąże się często z wizytacją w miejscach lokalizacji planowanych inwestycji. Każdy członek zarządu, a w razie jego nieobecności zastępca, dysponuje jed-

³¹ M. René, *Les institutions de la coopération nordique: les pouvoirs du Conseil Nordique et du Conseil des Ministres, VII ème Conférence organisée à l'intention des organisations internationales à vocation européenne, Finlande 17-19 juin 1978*. Stockholm 1978, s. 46-47.

³² *Nordisk Statutsamling 1975*, s. 56 i nast. Przepisy porozumienia ujęte są w artykule, a przepisy statutu w paragrafy.

³³ Por. komentarze Nordyckiej Rady Ministrów do projektów porozumienia i statutu: *Nordiska Rådet, 1 : a extra Sessionen*, s. 103.

³⁴ Por. skład zarządu w trakcie pierwszych dwóch kadencji: *Nordiska Investeringsbanken. Report and Accounts for the Period June 1, 1976 to December 31, 1977*, Helsinki 1978, s. 19; *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1980*, Helsinki 1981, s. 24.

nym głosem. Quorum stanowi ośmiu członków, a decyzje wymagają dla swej ważności co najmniej siedmiu głosów. Możliwe jest podejmowanie decyzji w trybie procedury pisemnej. Jako naczelny organ banku, zarząd decyduje we wszystkich sprawach przekazanych do jego kompetencji na mocy porozumienia i statutu. Zarząd władny jest delegować część swoich uprawnień na dyrektora zarządzającego (§ 11). W imieniu banku jego zarząd składa corocznie Nordyckiej Radzie Ministrów sprawozdanie i bilans finansowy.

Odpowiedzialność za sprawowanie bieżącej administracji bankiem spoczywa na dyrektorsze zarządzającym, który działa na podstawie szczegółowych instrukcji i dyrektyw zarządu. Dyrektora wyznacza zarząd maksymalnie na pięć lat z możliwością ponownej nominacji. Obecny dyrektor — Bert Lindström — pełni tę funkcję już drugą z kolei kadencję. Nie mogąc być członkiem zarządu lub zastępcą członka zarządu, dyrektor może brać udział w jego posiedzeniach bez prawa głosowania (§ 12). Poza dyrektorem, wyznacza się również jego kilku zastępców, w tym sekretarza zarządu będącego zarazem głównym doradcą prawnym, którzy łącznie stanowią pozastatutowy organ o nazwie komitet wykonawczy. Zastępcy dyrektora stoją na czele wyodrębnionych wydziałów banku. Razem z pozostałym personelem administracyjnym bank zatrudniał w końcu 1982 r. 41 osób³⁵. Wprawdzie akty statutowe banku nie przewidują obowiązku zapewnienia reprezentacji poszczególnych państw w składzie personelu administracyjnego, tym niemniej zasada ta jest stosowana przy rekrutacji fachowców o doświadczeniu w działalności zarówno rządowej, jak i komercyjnej³⁶.

W strukturze banku wyodrębniono również komitet kontroli, którego zadaniem jest zapewnienie, by operacje bankowe były prowadzone zgodnie z przepisami statutu. Komitet jest odpowiedzialny za sprawowanie rewizji bankowej, przedstawiając corocznie sprawozdania rewizyjne Nordyckiej Radzie Ministrów. Do składu komitetu, złożonego z dziesięciu członków, Nordycka Rada Ministrów wyznacza po jednym członku z każdego państwa, a pozostałych pięciu wybiera Rada Nordycka (§ 13). Jakkolwiek statut nie wymaga, by delegaci Rady Nordyckiej reprezentowali wszystkie kraje członkowskie, zasada ta jest respektowana w praktyce. Rada Nordycka wybiera do komitetu swych delegatów wyłącznie z grona przedstawicieli parlamentarnych. W konsekwencji zatem skład komitetu odzwierciedla na zasadzie równości z jednej strony układ narodowy (po dwóch członków z każdego kraju), a z drugiej strony układ parlamentarno-rządowy (pięciu delegatów i pięciu parlamentarzystów), który jest jed-

³⁵ *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1982*, Helsinki 1983, s. 18, 29.

³⁶ B. Lindström, *Nordiska Investeringsbanken*, w: *Nordiskt kontaktmannamöte i Reykjavik. Arrangerat av Statsministeriet i Island, Nordens Hus den 29 - 30 augusti 1977*, NU B 1977/33, Stockholm 1978, s. 7.

nym z najbardziej charakterystycznych rozwiązań zastosowanych w Radzie Nordyckiej³⁷. Komitet kontroli, którego mandat trwa dwa lata, prowadzi część swoich działań kontrolnych w formie wizytacji obiektów objętych kredytami inwestycyjnymi banku. Szczegółową natomiast rewizję finansową prowadzi dwóch rewidentów wyznaczonych przez komitet, ale nie będących jego członkami. Sprawozdania rewidentów rozpatruje i zatwierdza komitet kontroli³⁸, który załącza je z kolei do swych corocznych raportów składanych Nordyckiej Radzie Ministrów.

W podsumowaniu zagadnień strukturalnych wskazać należy przede wszystkim, iż skromnie zarysowana w statucie organizacja banku wykazała w zasadzie swą adekwatność do powierzonych mu zadań. Dotyczy to w szczególności składu zarządu i komitetu kontroli. Pierwsze lata działalności banku ujawniły natomiast dynamiczny rozwój jego sekretariatu jako organu administracyjnego. W rezultacie wzrosła liczba zatrudnionego personelu (z 7 w 1976 do 41 w 1982 r.) oraz rozbudowano wewnętrzną strukturę sekretariatu, tworząc przy tym organy pozastatutowe (np. komitet wykonawczy), które jednak uznać można jako zgodne z celami i duchem statutu.

V

Nordycki Bank Inwestycyjny został powołany do udzielania średnio- i długoterminowych pożyczek i gwarancji według zwyczajowych reguł bankowych, biorąc pod uwagę względy społeczno-ekonomiczne, i do realizacji projektów inwestycyjnych i eksportowych mających znaczenie dla państw nordyckich (art 1 i § 1). Pożyczki inwestycyjne spełniają wymóg „nordyckiego znaczenia” jeśli dotyczą bądź projektów realizowanych we współpracy między przedsiębiorstwami lub instytucjami w dwóch lub więcej krajach skandynawskich, bądź też projektów planowanych w jednym kraju, ale powiązanych z innymi państwami regionu nordyckiego (np. w formie dostaw lub poddostaw surowców i półproduktów, długoterminowych umów kooperacyjnych czy marketingu)³⁹. W praktyce kredytowej banku klauzuli nordyckiej nadano szeroką interpretację. Większość bowiem projektów finansowanych przez bank dotyczyła inwestycji reali-

³⁷ Szerzej o założeniach i praktyce tego rozwiązania por.: K. Drzewicki, *Model przedstawicielstwa do skandynawskiego zgromadzenia międzyparlamentarnego*. Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego 1981, nr 9, s. 137-157.

³⁸ B. Lindström, *Nordiska Investeringsbanken*, s. 7.

³⁹ Por. B. Lindström, *Nordic Investment Bank*, w: *Nordic Council; Instruments and Achievements, VII International Conference on Regional Cooperation Organized by the Nordic Council for International Organizations in Europe, Hanasaari/Hanaholmen, Espoo/Esbo, Finland 17-19 June 1978*, NU B 1979/3, Stockholm 1979., s. 57-58; *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1978*,. Helsinki 1979, s. 3.

zowanych we współpracy dwustronnej przedsiębiorstw z dwóch krajów nordyckich. Jedynie około 20 spośród 156 pożyczek udzielono na finansowanie przedsięwzięć, w których brały udział więcej niż dwa kraje.

W odróżnieniu od Europejskiego Banku Inwestycyjnego, którego pierwszoplanowym zadaniem jest finansowanie projektów rozwoju regionów słabiej rozwiniętych⁴⁰, Nordycki Bank Inwestycyjny ma do spełnienia przede wszystkim funkcję kredytowania większych projektów inwestycyjnych, które mają pogłębić i stymulować współpracę gospodarczą, a zwłaszcza przemysłową. Przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu kredytów bierze się pod uwagę między innymi strukturę gospodarczą, sytuację na rynku pracy i stan środowiska naturalnego w rejonie lokalizacji inwestycji. Nie wyklucza to, iż niektóre kredyty spełnią również rolę aktywizacji określonych regionów Skandynawii (np. w rejonach przygranicznych), ale nie będzie to, jak zakładano, głównym kryterium decydującym o przyznaniu kredytów⁴¹. Z czasem jednak, gdy na wniosek Rady Nordyckiej opracowany został przez Nordycką Radę Ministrów program polityki regionalnej, podjęto decyzję przewidującą przyznawanie tzw. kredytów regionalnych. Program ten wprowadzono wpraw na trzyletni okres próbny (1980-1982), po czym przedłużono go na dalsze dwa lata, ustalając maksymalną wysokość kredytów regionalnych na 5% ogólnej zdolności pożyczkowej banku. Szczegółowe zasady i kryteria przyznawania tych kredytów opracowano we współpracy banku i Nordyckiej Rady Ministrów⁴². Realizacja trzyletniego programu próbnego w latach 1980-1982 zakończyła się przyznaniem jedenastu pożyczek o łącznej wysokości 48,2 mln SDR, co stanowiło 6,5% funduszu rozdysponowanego w latach 1976-1982.

Kapitał zakładowy (grundfonden, capital stock) Nordyckiego Banku Inwestycyjnego ustalono w statucie (§ 2) w wysokości 400 mln SDR (ok. 486 mln dolarów USA w 1975 r.). Specjalne prawa ciągnięcia (Special Drawing Rights — SDR) zostały przyjęte w banku jako jednostka przeliczeniowa według ustaleń Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF) z 1974 r. Statut banku upoważnił jednocześnie zarząd do przyjęcia nowego przelicznika SDR, jeśli zostanie on zmieniony decyzją Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Zarząd Nordyckiego Banku Inwestycyjnego podjął decyzję zmierzającą do każdorazowego uwzględniania reguł obliczania SDR przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy⁴³.

⁴⁰ Por. szerzej Z. M. Klepacki, *Organizacje międzynarodowe*, s. 138 - 139.

⁴¹ B. Lindström, *Nordic Investment*, s. 57-58; *Nordiska Investeringsbanken, Report and Accounts*, s. 10.

⁴² *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1979*, Helsinki 1980, s. 11.

⁴³ Przykładowo bank zaakceptował decyzję funduszu obowiązującą od 1 I 1981 r., która ograniczyła z 16 do 5 liczbę walut stanowiących podstawę do określania SDR. Nowy przelicznik z 1 I 1982 r. ustala relację 1 SDR w wysokości 1,10 dolara USA.

Wkłady do kapitału zakładowego wniosły poszczególne państwa członkowskie w następujących wielkościach: Dania 88 mln SDR (22%), Finlandia i Norwegia, po 64 mln SDR (po 16%), Islandia 4 mln SDR (1%) oraz Szwecja 180 mln SDR (45%). Ustalono przy tym, iż 1/4 wkładów narodowych wniesiona zostanie etapowo po wejściu w życie statutu, a pozostała część na wezwanie zarządu podyktowane potrzebami banku. Wkłady mogą być wnoszone w walucie narodowej członka banku bądź w każdej innej wymiennej walucie przeliczonej w SDR. Kredyty inwestycyjne udzielane będą z kapitału zakładowego oraz z innych funduszy uzyskanych w formie pożyczek od nordyckich i międzynarodowych instytucji finansowych (§ 5). Z tej ostatniej możliwości bank skorzystał już wielokrotnie, uzyskując wysokie pożyczki długoterminowe na światowych rynkach kapitałowych (np. w USA, Japonii, Norwegii, czy Kuwejcie)⁴⁴.

Porozumienie o utworzeniu banku (art. 3) i statut (§ 2) przewidziały możliwość zwiększenia kapitału zakładowego na mocy decyzji Nordyckiej Rady Ministrów podjętej na wniosek zarządu banku. Po sześciu latach działalności banku uznano za celowe zwiększenie kapitału zakładowego. Zarząd dyrektorów banku wystąpił w marcu 1982 r. z odpowiednim wnioskiem do Nordyckiej Rady Ministrów, która podzielając propozycję Banku podjęła decyzję w tej kwestii po uzyskaniu aprobującej uchwały Rady Nordyckiej w 1983 r. W rezultacie od 1 I 1984 r. kapitał zakładowy Nordyckiego Banku Inwestycyjnego zostanie powiększony o dalsze 400 mln SDR, osiągając łącznie 800 mln SDR⁴⁵. Wpłaty do zwiększonego kapitału zakładowego wniesione zostaną etapowo według stawek, które ustala okresowo Nordycka Rada Ministrów dla finansowania wspólnych instytucji i przedsięwzięć w regionie skandynawskim. Statut ustanowił również fundusz rezerwowy (§ 8), na który odprowadzane będą zyski banku aż do osiągnięcia pułapu 10% kapitału zakładowego. Po przekroczeniu tej wysokości nadwyżka będzie rozdysponowana przez Nordycką Radę Ministrów na wniosek zarządu dyrektorów na cele funduszu rezerwowego oraz kapitału zakładowego⁴⁶.

Dla ułatwienia działalności operacyjnej wyposażono bank w osobowość prawną. Aktywa banku i jego dochody zwolniono z opodatkowania bezpośredniego, jak również z innych obciążeń (np. z opłat pocztowych), czy środków kontroli polityki kredytowej, które mogłyby stanowić przeszkodę w wypełnianiu jego statutowych zadań. Ponadto w każdym kraju

⁴⁴ *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1981*, Helsinki 1982, s. 3.

⁴⁵ Por. *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1982*, s. 3, 30 - 31.

⁴⁶ W roku 1982 przekazano 10 mln SDR z funduszu rezerwowego do dyspozycji kapitału zakładowego. Ibidem, s. 31.

członkowskim bank korzysta z takiego samego statusu prawnego, jak krajowe osoby prawne prowadzące analogiczną działalność (art. 1 i 5).

W działalności operacyjnej bank kieruje się ogólnymi zasadami określonymi w porozumieniu i statucie oraz skonkretyzowanymi dyrektywami uchwalanymi przez Nordycką Radę Ministrów. W szczególności nałożono na bank obowiązek ścisłego respektowania reguł sformułowanych w § 6 i 7 statutu. Pożyczki i gwarancje udzielane są przez bank w porozumieniu z władzami zainteresowanego kraju oraz we współdziałaniu z zainteresowanymi instytucjami finansowymi, publicznymi bądź prywatnymi. W razie sprzeciwu rządu, na terenie którego działa beneficjariusz, pożyczka nie może być udzielona. Nordycki Bank Inwestycyjny może udzielać pożyczek i gwarancji do maksymalnej łącznej wysokości 250% swego kapitału zakładowego. Oznacza to, iż zdolność pożyczkowa banku wynosiła maksymalnie 1000 mln SDR do 1983 r.⁴⁷ W latach 1976-1982 Bank udzielił pożyczek o łącznej wartości 745,7 mln SDR, a więc wykorzystując ponad 70% swego limitu kredytowego. Wskutek decyzji o zwiększeniu od 1984 r. kapitału zakładowego do 800 mln SDR, zdolność kredytowa banku wzrosła odpowiednio do wysokości 2000 mln SDR. Ocenia się, że zwiększona w ten sposób zdolność pożyczkowa będzie wystarczająca dla zaspokojenia rosnącej dynamiki kredytowej banku na dalsze 4-5 lat⁴⁸.

Działalność kredytowa banku została dodatkowo rozszerzona na mocy decyzji Nordyckiej Rady Ministrów, która wprowadziła w życie w 1982 r. tzw. projekt nordyckich pożyczek inwestycyjnych jako program uzupełniający dotychczasowe możliwości banku finansowania projektów o nordyckim znaczeniu, ale głównie w krajach rozwijających się oraz w krajach realizujących państwowy handel zagraniczny (state-trading countries). Program korzysta z kapitału 350 mln SDR gwarantowanego bankowi przez rządy państw członkowskich do wysokości 90% każdej indywidualnej pożyczki. Kredyty będą przyznawane albo przez bank, albo z jego gwarancjami przez nordyckie banki komercyjne. Zasadniczym celem programu jest promocja działalności eksportowej poza regionem nordyckim i szersze wejście na międzynarodowy rynek kapitałowy. Z tych względów program udzielać będzie przykładowo kredyty na finansowanie przedsięwzięć podejmowanych przez inwestorów nordyckich w porozumieniu z międzynarodowymi bankami rozwoju. W związku z tym Nordycki Bank Inwestycyjny podpisał już umowy z Bankiem Światowym (IBRD) i Międzypaństwowym Bankiem Rozwoju oraz nawiązał kontakty z Afrykań-

⁴⁷ Por. uwagi B. Hansen, *Industrisamarbete med nordiskt stöd. Redogörelse för förslaget om nordisk investeringsbank*, w: *Norden och fackpressen. Seminarium anordnat av Nordiska rådet i Mariehamn den 13-15 Oktober 1975*, NU 1976/5, Stockholm 1976, s. 41 - 42.

⁴⁸ *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1982*, s. 25, 30-31.

skim i Azjatyckim Bankiem Rozwoju. Celem tych działań jest zwiększenie nordyckiego udziału w realizacji projektów finansowanych przez te banki, uzyskanie dostępu do ich usług operacyjnych oraz zredukowanie ryzyka kredytowego⁴⁹.

Ogółem w ciągu sześciu lat swej dotychczasowej działalności Nordycki Bank Inwestycyjny udzielił 156 pożyczek o łącznej wartości 745,7 mln SDR. Wysokość przyznawanych pożyczek jest znacznie zróżnicowana (od kilkuset tysięcy do około 30 mln SDR), osiągając średnią 4,0 - 4,7 mln SDR⁵⁰. Liczba pożyczek udzielanych w poszczególnych latach wahała się od 12 do 37. Kierunki lokowania kredytów wskazują, iż zgodnie z celami banku większość pożyczek ulokowano w krajach nordyckich, a mianowicie aż 145 kredytów o łącznej wartości 87,2% rozdysponowanego funduszu. Na kredyty finansujące przedsięwzięcia eksportowe poza regionem nordyckim wydano odpowiednio 12,8% tego funduszu (11 pożyczek). W układzie gałęziowym natomiast wyraźny priorytet nadano kredytom udzielanym na rozwój energetyki (33,9%, 18 pożyczek), przemysłu przetwórczego (11,3%, 37 pożyczek) oraz przemysłu surowcowego (10,3%, 12 pożyczek)⁵¹. Pozostała część funduszu wykorzystanego na kredyty została rozdysponowana na potrzeby inwestycyjne w transporcie, handlu i usługach, przemyśle chemicznym, górnictwie i w innych gałęziach. Odrębną pulę przeznaczono na kredyty regionalne (6,5%, 11 pożyczek). Priorytety kredytowe banku wskazują więc zrozumiałą preferencję dla tradycyjnych gałęzi gospodarki nordyckiej, przyczyniając się do ich dalszego rozwoju i utrzymania ich konkurencyjności w skali międzynarodowej.

W zakończeniu należy wskazać, iż pierwsze lata działalności Nordyckiego Banku Inwestycyjnego w pełni potwierdziły zasadność jego powołania. Spełnia on wyznaczoną mu rolę stymulatora we współpracy gospodarczej państw skandynawskich na obszarze regionu nordyckiego oraz w sferze współdziałania zewnętrznego. Respektując zasadę kredytowania inwestycji mających znaczenie nordyckie, bank oddziałuje na wzrost współzależności państw skandynawskich i zwiększenie komplementarności ich gospodarek, neutralizując do pewnego stopnia skutki działania sił odśrodkowych.

⁴⁹ Ibidem, s. 3, 13.

⁵⁰ *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1979*, s. 23 - 25; *Nordic Investment Bank/Nordiska Investeringsbanken. Annual Report 1981*, s. 3.

⁵¹ Por. uwagi do gałęziowego układu polityki kredytowej banku B. Lindström, *Nordic Investment*, s. 58-62; *Berättelse från Nordiska Investeringsbanken (NIB)*, w: *Nordiska Rådet, 27:e sessionen 1979, Förtryck C 42/e 1979*, s. 2-6.

Dynamiki i samodzielności działania banku nie hamuje jego usytuowanie w charakterze wyspecjalizowanej instytucji współpracy nordyckiej. Powiązania banku z Radą Nordycką, a zwłaszcza z Nordycką Radą Ministrów nie ograniczyły się do związków instytucjonalnych i funkcjonalnych, formalnie przewidzianych w aktach statutowych banku, ale zostały elastycznie rozszerzone o różnego rodzaju formy oddziaływania na jego politykę kredytową (np. w dziedzinie kredytowania projektów regionalnych czy eksportowych). Nie ograniczając względnej samodzielności banku inwestycyjnego, Nordycka Rada Ministrów sprawuje wobec niego, wspólnie z Radą Nordycką, uprawnienia kontrolne oraz kształtuje kierunki jego działania, wykorzystując swoje kompetencje koordynacyjne. Pozwala to na skuteczne powiązanie działań Nordyckiego Banku Inwestycyjnego z realizacją kompleksowego programu współpracy i integracji gospodarczej państw skandynawskich.

W porównaniu z analogicznymi instytucjami kredytowymi funkcjonującymi w innych regionach Nordycki Bank Inwestycyjny wykazuje zarówno pewne podobieństwa, jak również i odrębności. Charakterystyczne dla regionalnych banków inwestycyjnych jest bez wątpienia ich sprzężenie z procesem realizacji programów integracji gospodarczej, w którym odgrywają rolę jednego z instrumentów. Jako instytucje typu bankowego wykazują one nadto znaczne podobieństwo w swej strukturze, zasadach funkcjonowania oraz usytuowaniu w całości kształcie regionalnej organizacji integracyjnej.

Niemniej przeto wskazać należy na specyfikę niektórych rozwiązań zastosowanych w Nordyckim Banku Inwestycyjnym. Przede wszystkim zwraca uwagę, iż bank powiązany został nie tylko z głównym organem regionalnej współpracy międzyrządowej (Nordycka Rada Ministrów), co jest rozwiązaniem typowym, ale również z regionalną organizacją parlamentarno-rządową (Rada Nordycka), co należy uznać za zjawisko unikatowe. Rada Nordycka uzyskała mianowicie wpływ na ważniejsze modyfikacje statutu banku, prawo rozpatrywania jego sprawozdań oraz uprawnienie do desygnowania swoich przedstawicieli parlamentarnych w skład jego komitetu kontroli. Parlamentarne i parlamentarno-rządowe formy współpracy, choć charakterystyczne dla regionu nordyckiego, nie znalazły dotychczas zastosowania w analogicznych międzynarodowych instytucjach finansowych poza Skandynawią. W kierunkach działania banku z kolei nie uwidoczniło się dawanie pierwszeństwa ani finansowaniu projektów rozwoju regionów słabo rozwiniętych, na czym szczególnie skupia się w swych operacjach Europejski Bank Inwestycyjny, ani też finansowaniu projektów na rzecz pogłębienia międzynarodowego podziału pracy czy specjalizacji i kooperacji produkcji, które dominują w operacjach Międzynarodowego Banku Inwestycyjnego państw socjalistycznych. Jak wskazano wyżej, Nordycki Bank Inwestycyjny przyznaje priorytet inwestycjom i projektom eksportowym o ogólnonordyckim znaczeniu, które

sprzyjać będą pogłębieniu i stymulacji współpracy gospodarczej, zwłaszcza przemysłowej i energetycznej, utrzymaniu międzynarodowej konkurencyjności określonych gałęzi oraz zwiększeniu komplementarności gospodarek skandynawskich.

W sumie Nordecki Bank Inwestycyjny, wykazując wiele typowych cech międzynarodowych organizacji finansowych tego rodzaju, odznacza się zastosowaniem kilku specyficznych rozwiązań organizacyjnych i funkcjonalnych, które wypływają z potrzeb aktualnego stadium integracji gospodarczej i perspektyw jej rozwoju oraz z bogatego i pragmatycznie sprawdzonego dorobku tradycyjnej współpracy skandynawskiej.

THE NORDIC INVESTMENT BANK

S u m m a r y

The aim of the article is an attempt to analyse background, structure and activities of the Nordic Investment Bank and moreover, but subsidiarily, to survey its specific features in comparison with other similar financial organizations of the regional intergovernmental co-operation. Taking into account that the Bank was established as a specialized institution of the global Scandinavian system of co-operation, it seemed necessary *motu proprio* to define its position inside this system, with special attention to the extent and character of its links with both principal organizations of the Scandinavian co-operation, namely with the Nordic Council and Nordic Council of Ministers. This is particularly important because they both took part actively in the process of establishing the Bank and thus were in a position to reserve for themselves some influence on directions of its activities.

The origins of the Bank were presented against a broader background of Scandinavian ventures in economic integration. The idea of the Nordic Investment Bank, in a form of relatively ripe conception, was already considered in the common market plans in 1957 and 1969. In both cases there was a general consent of experts as regards detailed organizational and functional provisions of the drafts, however they failed on the level of top political and economic negotiations. The third and, this time, successful attempt to set up the Bank took place in 1975.

The structure of the Bank proves to be adequate to its tasks. According to the Statutes of the Bank, its activities during 1976 - 1982 demonstrate the preference to provide financing on normal banking terms of projects and exports beneficial to the Nordic region. Besides typical solutions applied in similar regional investment banks, the Nordic one distinguishes with some specific features. One of its exceptional features is no doubt a set of diversified forms linking the Bank not merely with regional intergovernmental body (Nordic Council of Ministers) but first of all with Scandinavian parliamentary-governmental assembly (Nordic Council). The operations of the Bank contribute essentially to stimulation and growth of Nordic economic interdependences and thereby diminishing to some extent the negative consequences of centrifugal tendencies in the region. It seems justified to conclude that the Nordic Investment Bank as the specialized institution has been thus flexibly connected with general directions of regional programme of Scandinavian co-operation and integration.